

олю / 13

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України

Державний заклад
„Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка”

ОБРАЗНЕ СЛОВО
ЛУГАНЩИНИ

*Тези XI Всеукраїнської
науково-практичної конференції
імені Віктора Ужченка*

Луганськ
ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”
2012

УДК [811.161.2 + 37.016: 811.161.2] (063)
ББК 81.2Укр. я 43 + 74.268.11 + 81.2Укр – 9
О-23

Рецензенти:

Пустовіт В.Ю. – доктор філологічних наук, професор кафедри української мови і літератури Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.

Безгодова Н.С. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української філології та загального мовознавства ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”.

О 23 Образне слово Луганщини: Матеріали XI Всеукр. наук.-практ. конф. імені Віктора Ужченка (м. Луганськ, 20 квітня 2012 р.) / ДЗ „Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка” / За заг. ред. проф. О.М. Горошкіної. – Вип. 11. – Луганськ: ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2012. – 348 с.

До збірника ввійшли матеріали XI Всеукраїнської науково-практичної конференції імені Віктора Ужченка „Образне слово Луганщини”. Аналіз мовних засобів здійснюється в семантичному й культурологічному аспектах та з погляду їх вивчення в освітніх закладах I – IV ступенів акредитації.

Для науковців, учителів, студентів, учнів шкіл усіх типів, абітурієнтів, широкого кола читачів.

Матеріали конференції друкуються в авторській редакції.

УДК [811.161.2 + 37.016: 811.161.2] (063)
ББК 81.2Укр. я 43 + 74.268.11 + 81.2Укр – 9

Рекомендовано до друку Вченою радою
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка
(протокол № 9 від 30. 03. 2012 р.)

© Колектив авторів, 2012

© ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2012

ЗМІСТ

1	Макаренко Наталія <i>РІДНА МОВА</i>	
1	Неживий Олексій	
2	ВІКТОР УЖЧЕНКО – ДОСЛІДНИК НА	
2	Глуховцева Катерина	НАРОДНОГО СЛОВА 14
3	ПОЛІСЬКО-СХІДНОСЛОБОЖАНСЬКІ	
3	Горошкіна Олена	ПАРАЛЕЛІ 15
	РОЛЬ ЖАНРОВОГО АСПЕКТУ В СИС	
4	МОВЛЕННЯ УЧНІВ	ТЕМІ РОЗВИТКУ 17
4	Пінчук Тетяна	
	СВІТОСПРИЙНЯТТЯ В ХУДОЖНЬОМ	
	ІВАНА САВИЧА ПЕРІОДУ УВ'ЯЗНЕНО	
5	Ужченко Дмитро	У ДИСКУРСІ 23
	СЕМАНТИКА СХІДНОСЛОБОЖАНСЬ	
	ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З КОМПОНЕНТОМ	
6	Антоненко Тетяна	КИХ 28
	ТРАНСФОРМАЦІЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІ	І ВІТЕР
	СТИЛІСТИЧНИЙ ПРИЙОМ У РОМАН	
	ЧЕМЕРИСА „ОРДЕР НА ЛЮБОВ”	ЯК 31
7	Аргунова Марія	ВАЛЕНТИНА
	НАРОДНА ЕТИМОЛОГІЯ ОБРАЗНИХ	
8	Архарова Валентина	
	МАЙСТЕРНІСТЬ ПОЕТИЧНОГО СЛО	ЗИСЛОВІВ 33
	ГАЙВОРОНСЬКОЇ	
9	Атаманчук Тетяна	А ГАННИ 34
	НАВЧАННЯ КОНСПЕКТУВАННЯ УЧ	
	КЛАСІВ	
10	Балуєва Юлія	ІВ СТАРШИХ 36
	РОБОТА З ТЕКСТОМ НА УРОКАХ УК	
	З МУЛЬТИМЕДІЙНОЮ ПІДТРИМКО	
11	Барвіна Наталія	КАЇНСЬКОЇ МОВИ 39
	ФРАЗЕОЛОГІЗМИ З НАЗВАМИ-СУБСТ	
	ГОЛОВИ У СХІДНОСЛОБОЖАНСЬКИ	
	СХІДНОСТЕПОВИХ ГОВІРКАХ	ІТУТАМИ
12	Бачигіна Майя	І 41
	СИМВОЛІЧНІСТЬ КОЛЬОРІВ У ПОЕЗІ	
	БІЛІВОДИ	
13	Белоцерковская Олександра	Х ПЕТРА 43
	С) СИНТАГМАТИЧЕСКОМ АСПЕКТЕ С	
	СБОГАЩЕННЯ ЛЕКСЕМЫ СУДЬБА (Н	
	ПОЭТИЧЕСКИХ ТЕКСТОВ)	НЬСЛОВОГО
		МАТЕРИА

74	Манько Альона ПОЕТИЧНИЙ СВІТ ІВАНА САВИЧА	176
75	Мележик Марина ОБРАЗНІСТЬ У ПОЕЗІЇ ОЛЕНИ ТЕЛІГИ	177
76	Мельник Лариса, Попович Ганна ЗАСОБИ ЗБАГАЧЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНОГО ЗАПАСУ МОВЛЕННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	179
77	Мельник Лариса СОМАТИЧНА ФРАЗЕОЛОГІЯ В ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ (НА ПРИКЛАДІ ТВОРІВ ГРИГОРА ТА ГРИГОРІЯ ТЮТЮННИКІВ	183
78	Михайлюк Аліна ПОЕТИЧНИЙ УКЛІН РІДНІЙ ЗЕМЛІ ОЛЕГА МАКСИМЕНКА	185
79	Мишанська Ольга В СУЗІР'Ї НАШОЇ ЛЮБОВІ	187
80	Мілева Ірина ЯК ВІДМОВЛЯЮТЬ У СВАТАННІ НА ЛУГАНЩИНІ?	189
81	Мінка Ірина ВИВЧЕННЯ СЛІВ-ПРОФЕСІОНАЛІЗМІВ У СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ	191
82	Моранькова Оксана АВТОРСКОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТИРЕ В ПРОЗЕ Г. ТЮТЮННИКА	194
83	Мордовцева Наталія РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНИХ МОТИВІВ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	196
84	Мосьян Катерина, Клещова Оксана ПОХОДЖЕННЯ СЛОВА „КОЗАК”	198
85	Мугінова Вікторія КОНЦЕПТ <i>ДУША</i> В ПОЕТИЧНІЙ ТВОРЧОСТІ ЛІНИ КОСТЕНКО	201
86	Нагібіна Людмила ФРАЗЕОЛОГІЯ СЕЛА БОБРИКОВЕ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛ.	202
87	Науменко Вікторія ОБРАЗНЕ СЛОВО МАРІЇ МАТІОС	204
88	Нікітіна Алла ТРИ „ЗОЛОТІ” ПРАВИЛА РИТОРИКИ В ДИСКУРСІ ВЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА	206
89	Нікітіна Євгенія ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ	208

АВТОРСКОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТИРЕ В ПРОЗЕ Г.ТЮТЮННИКА

Моранькова Оксана (ДЗ «ЛНУ имени Тараса Шевченко, ассистент)

Творчество любого выдающегося писателя современности, такого, например, как Г.Тютюнник, всегда самобытно и неповторимо. И прав, безусловно, П.П.Засенко, который отмечает, что «в нього свій, тютюнниківський, самобутній почерк, за яким, навіть сприймаючи на слух його твори, можна впізнати їхнє авторство» (Тютюнник Г. Вибрані твори: Навч.посіб./Упорядкув., передм., прим. П.П.Засенка.- К.: Грамота, 2006. – 400 с.- С.7).

Идиостиль Г.Тютюнника еще ждет своих исследователей, однако несомненно, что его изучение должно не только охватывать разные стороны эстетической системы, но и описывать приемы использования знаков препинания, в частности тире.

Тире в прозе Г.Тютюнника частотно и разнообразно по выполняемым функциям (семантические, экспрессивные), однако, как утверждает Н.С.Валгина, «есть такие знаки, постановка которых вызывается не столько требованиями контекстов (когда знаки подчинены содержательной стороне), сколько ярко выраженным пристрастием автора к определенным приемам» (Валгина Н.С. Понятие факультативности применительно к употреблению знаков препинания/Современная русская пунктуация. – М.: Наука, 1979. – 261 с.- С.44).

Одним из таких приемов у Г.Тютюнника является «захват» тире позиций других знаков препинания как в простом, так и в сложном предложении. Например: *Зате сіна в Кравчини найкращі – густі та розкішні...; Палажечка принесла в пелені картоплі – не дуже великої, але й не дрібної; Так пахло, що Ігоркові аж уздрілася та шкурка – рум'яна, хрумка; А незабаром з диму, покашлюючи, вийшов і сам Прокіпко – з ключкою в руці, в довгій куфайці, в тій же шапці шкiряній, потрiсканій, що й торік* [Согласованные и несогласованные определения]; *Дивиться ними – як з туману* [Обстоятельство образа действия]. Такое использование тире вместо обычной запятой можно считать контекстуальным, обусловленным авторским заданием: во всех таких случаях возникает приращенное значение добавочности.

Заслуживают особого внимания те случаи, когда тире не фиксирует смыслового членения речи, не затрагивает смысловых связей между словами, а выполняет чисто стилистическую функцию, что обычно свойственно художественным текстам. Например: *У світлиці, завішаній образами – в рушниках і без них, стояла відсутність* [Отграничены от определяемого слова несогласованные определения]; *Порипує вітер – деревами, старими хлівчиками, воряками...* [Отграничены от сказуемого косвенные дополнения]; *На долівку закапала вода – розмірено, мов стукіт годинника* [Отграничено от сказуемого обстоятельство]; *Олесь хотів дістати її покуштувати – і притулився вухом до стовбура* [Тире разделяет однородные сказуемые].

Очень часто тире употребляется автором после обобщающего слова при однородных членах предложения. В этом случае оно приобретает особое значение - фиксирует добавочный, уточняющий характер однородных членов предложения по отношению к обобщающему слову. Например: *Доносив н Івана коротконогий і малорослий Сергій Тарануха, що точив усякі дрібнички – гайки, гвинти, шайби тощо*. Иногда автор вообще обходится без обобщающего слова за счет постановки тире после ряда однородных членов: *І в тому незлобливому шелесті лісу, і в димах, і в кожному несподіваному зламі стежки – вчувалася йому докора за те, що так довго сюди не навідувався*.

Нередко у Г.Тютюнника тире заменяет запятую в сложносочиненном и сложноподчиненном предложении, а также двоеточие в бессоюзном сложном предложении. Например: *Він дивився на всіх зразу, тому кожному ремісникові здавалося, ніби директор дивиться саме на нього, - і всім було страшно* [ССП]; *Шпуга говорив дуже швидко і дуже чітко – як стукоче дятлик на сухім дереві; Як буде скрута – не жалій* [СПП]; *Суддів не дуже дарували увагою – всі ждали Яву; Він сказав це жартома, аби щось сказати – набридло цілий день мовчати* [БСП]. Употребление тире вместо запятой или двоеточия в сложном предложении фиксирует или добавочность, или присоединительный характер второй части.

Своеобразие употребления тире у Г.Тютюнника является мощным стилистическим средством. Этот знак, употребленный автором неординарно, помогает повысить эмоциональность речи, способствует ее динамичности, стремительности или лиричности звучания, что в конечном итоге положительно сказывается на усилении выразительности его художественных произведений.